

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЯ

Брой 9 • год. ХСV • 15 май 2015 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

**"ДУША НА
ДРУГ ЧОВЕК" –**

НОВИЯТ РОМАН
на Никола
Инджов

На стр. 5

В СВЕТЛЕН – СЪБОР ЗА СЛАВЯНСТВОТО И ПРАВОСЛАВИЕТО

Национален тракийски събор, посветен на славянството и православието, се състоя на 2 май в с. Светлен и вече се превръща в прекрасна традиция. Организатори на събора са Съюзът на тракийските дружества в България, Община Попово, местното тракийско дружество, кметството, училището, читалището и църковното настоятелство на храма в селото.

Събитието бе уважено от Русенския митрополит Наум, народният представител от ПП ГЕРБ д-р Дарин Димитров, областния управител на Търговище Светлин Бонев, кмета на Попово д-р Людмил Веселинов, председателя на Съюза на тракийските дружества Красимир Преманов, председателя на тракийското дружество „Капитан Петко войвода“ във Варна

Румяна Вълчева, член на Централното ръководство на СТДБ и председател на Тракийския женски съюз, председателя на тракийското дружество „Стоян Мавродиев“ в Търговище Мария Найденова, председателя на тракийското дружество в Русе Геновева Божкова, тракийци, жители на с. Светлен.

Продължава на 3-а стр.

В СОЗОПОЛ – „ЗАВРЪЩАНЕ КЪМ КОРЕНИТЕ“

На 25 април в Созопол се състоя Четвъртата национална среща „Завръщане към корените“ на потомци на бежанци от Одринска и Беломорска Тракия и Мала Азия. Организатори на срещата са едноименната национална инициатива под ръководството на Божана Богданова – член на Върховния комитет на СТДБ, тракийското дружество „Яни Попов“ в Созопол с председател Гено Пухов, СТДБ и Община Созопол.

Националната среща е завръщане към родовите корени, към спомена на прадедите, към техния бит и обичаи, откриване на неоткрити досега близки и роднини. Под мотото „Завръщане към корените“ бяха организирани фотоизложби, възстановки, спектакли, полагане на венци и цветя пред паметниците на тракийци и литургия в местния храм. Гости на срещата бяха Панайот Рейзи – кмет на Община Созопол, представители на държавни институции,

историци, юристи, експерти от комисията по Тракийския въпрос към СТДБ, специалисти от агенция „Архиви“.

Председателят на Съюза на тракийските дружества в България Красимир Преманов приветства участниците в срещата, изрази благодарност към организаторите, огласи решения за награждаване на заслужили активисти на тракийското движение и връчи наградите.

В броя поместваме и емоционалния разказ на един от организаторите – Божана Богданова, потомка на тракийски бежанци от с. Булгаркьой, Кешанска кааза и с. Търново, Узункюпрійска кааза, Одринска Тракия.

В ОДРИН – БЪЛГАРСКИ ГЕРГЬОВДЕН

Слънчев, топъл и гостоприемнен се оказа град Одрин за стотиците потомци на тракийските българи, които бяха решили в този празничен ден да отдадат своята почит към светеца в църквата „Свети Георги“, останала за сега комай едно от малките островчета на българщината в съседна Турция.

Празничният ден започна с тържествена литургия, отслужена от отец Александър Чакърък. В литургията дейно участие взеха и неговата съпруга Мария и най-малкият член на фамилията Георги.

Тук бяха генералният консул на България в Одрин Любомир Попов,

членовете на Централното ръководство на СТДБ Красимир Преманов и Краснодар Беломорски, председателят на Бургаското тракийско дружество и на Тракийския младежки съюз Тодор Ангелов, председателят на Хасковското дружество Кирил Сарджев, представители на тракийските дружества от Бургас, Хасково, Свиленград, Ямбол, Карнобат и др., стотици българи, дошли да почетат Св. Великомъченик Георги.

Продължава на 4-а стр.

В ПОМОРИЕ – ТРАКИЙСКИ ФОЛКЛОРЕН СЪБОР

Дванайсетото издание на Националния тракийски фолклорен събор „Георгиевден“ – Поморие 2015, отново доказва, че е непрекъсващ извор на фолклорното богатство на Тракия, че се съхранява родовата памет на българското тракийско население, и вече утвърден в годините той утвърждава приемствеността. В двата конкурсни дни – 4 и 5 май, се представиха 154 фолклорни формации от

цялата страна.

Под звуците на гайдите, ритъма на тъпаните, припева на песните, публиката, гостите и участниците се наслаждаха на българската автентичност и пъстрота. Кметът на Община Поморие Иван Алексиев, под чийто патронаж се провежда събора, приветства участниците и гостите, и откри 12-то му издание.

Продължава на 4-а стр.

Продължение от предишния брой

Д-Р ЕЛЕНА АЛЕКОВА

Посъбрала печален опит със съвременните изобретатели на „нови прочити“ на историята, ще добавя автентичните свидетелства и на един чужденец, все още неизвестен за широката публика. Става дума за Владимир Сис, чешки журналист, публицист, писател и историк, един от 94-мага чужди журналисти, командироваани в България през 1912 г., в самото навечерие на Балканската война, военен кореспондент на пражкия вестник „Народни листи“, и книгите му „От бойните полета на България. Впечатления на военния кореспондент“ (Прага, 1913 г.) и „Критичните дни на България. Дневник на военния кореспондент – 1913 г.“ (Прага, 1914 г.).

В България на български език дневникът на Владимир Сис излиза през 2005 г. (забележете – над 90 години след неговото издаване в Прага!). Представява низ от впечатления, бележки и размисли за това, което Владимир Сис е наблюдавал в България него време. Втората книга „От бойните полета на България. Впечатления на военния кореспондент“ се появи в България на български език през 2012 г. (забележете – почти 100 години след нейното издаване в Прага!). В нея са събрани репортажите на Владимир Сис най-вече от фронтовете на Балканската война. И в двете книги са илюстрирани със снимки, правени от автора или (с автора) от други хора.

Как един чужденец, непосредствен наблюдател на събитията, тълкува причините за избухването на Балканската война и какъв според него е нейният характер спрямо българското население, останало в рамките на османската държава? В статията си „Преди мобилизацията“ той твърди, че войната няма как да бъде избегната:

„Никой не се съмняваше в нейната необходимост и неизбежност. Знаеше се, че е необходима преди всичко в интерес на балканските народи. Сърби и българи вече не можеха да търпят издевателствата над тяхното население или кръвните им братя в Македония. И ако християнска Европа все още издигаше лозунгите на Бисмарк, че за „някакви си“ 40 000 християни, убити от Турция, не трябва да се държи сметка, то малките балкански държави бяха на друго мнение. Войната беше

НОВИ (СТАРИ) ПРОЧИТИ ЗА БАЛКАНСКАТА ВОЙНА

трупове с отрязани носове, уши, езици, трябва да се видят бремени жени с разпорени корем и плодът, забоден върху гърдите им, трябва да се видят изнасилените деца, старците с разбити черепи и с разкъсана кожа на гърба и чак тогава да се разбере какви са чувствата в душата на всеки българин,

Булаир, Одрин, Кривопак, Кочани, Китка, Султан тепе, Черни връх, Ангиста, Кукуш, Дойран, Пехчево...

Безпримерен героизъм, безгранична жертвоготовност, високи идеали за правдата и истината, гореща любов към Отечеството и свободата – това увековечава тези имена.

Не бих могъл по друг начин да изразя възхищението и обичта си към българския войник, този Ян Хус на Балканите, затова му посвещавам тази книга. “12

Бих искала да попитам Салих Бозов, Исмен Реджепов и членовете на ЕИ „Помак“, Ахмед Доган и кърджалийските общинари от ДПС, които преди време (във връзка със 100-годишнината от Балканската война) не позволиха ген. Васил Делов да бъде обявен за почетен гражданин на Кърджали, защо Владимир Сис посвещава втората си книга именно на българския войник? Въпросът е риторичен...

Но какво е накарало и баронеса Варвара Иксул фон Хинделбантд,

и Владимир Сис да оставят непременно в писмен документ (писмо, книга) своите свидетелства на очевидци за случилото се на Балканите през 1913 г.? Някакви облаги или слава? Нищо подобно! Те не са имали нужда нито от облаги, нито от слава. А и какви облаги и каква слава би им донесъл техният протест срещу силните на деня в Европа, които него време са решавали съдбините на света и в частност – на балканските народи? Онова, което е накарало две чисти и силни сърца да се противопоставят така непоколебимо срещу несправедливостта на Европа спрямо българите, е ИСТИНАТА. „Истината превръща това в мое действително задължение...“13 – споделя баронесата в началото на писмото относно подтика си да го напише. Заради истината и Владимир Сис предлага за публикуване своя дневник – истината, която европейците е трябвало да знаят, преди да съдят когото и да е. Той е сигурен, че ако не

европейците, поне „...чешкият читател ще прочете за това, за което нищо не знаеше, което умишлено беше премълчавано от печата или беше изопачено така, че нямаше нищо общо с действителността.“14

Жертвите в една война заслужават почит. Всички жертви. Не само невинните. Но невинните особено. Неслучайно Димчо Дебелянов, един от участниците в Балканската война като обикновен български войник, а по-късно и в Първата световна война, в която загива като подпоручик, след едно от сраженията пише зашеметяващия стих: „Мъртвият не ни е враг.“15

Наистина, мъртвият не ни е враг. Време е да простим на всички мъртви. Време е да се смирим пред смъртта. Нека душите ни останат чисти, както останаха чисти душите на нашите предци дори когато минаваха през ада.

Използвана литература

1. Джъстин Маккарти. „Смърт и изгнание. Етническо прочистване на османските мюсюлмани (1821–1922)“. Изд. „Галик“, София, 2010 г., стр. 10.
2. Пак там, стр. 77.
3. Стоян Райчевски. „Ет-

ническото прочистване на българите в Източна и Западна Тракия и Мала Азия (1903–1913–1923)“. Изд. „Захарий Стоянов, София, 1913 г., стр. 144.

4. Пак там.

5. Георги Илиев. „Лято то на 1913 г. Документирани свидетелства за геноцида над българите“. Изд. „Изток-Запад“, София, 2013 г., стр. 542.

6. Салих Бозов. „В името на името“. София, 2005 г., стр. 4.

7. Исмен Реджепов. „Балканските войни в Родопите 1912–1913“. Издава Европейски институт ПОМАК, Смолян, 2012 г., стр. 58.

8. Владимир Сис. „От бойните полета на България. Впечатления на военния кореспондент“. Изд. „Хайни“, София, 2012 г., стр. 13–14.

9. Пак там, стр. 49.

10. Пак там, стр. 49–50.

11. Пак там, стр. 50.

12. Владимир Сис. „Критичните дни на България. Дневник на военния кореспондент – 1913 г.“. София, 2005 г., стр. 23.

13. Георги Илиев. „Лято то на 1913 г. Документирани свидетелства за геноцида над българите...“, стр. 541.

14. Владимир Сис. „Критичните дни на България. Дневник на военния кореспондент“ – 1913 г. „...“, стр. 23.

15. Димчо Дебелянов, Христо Ясанов, Димитър Бояджиев. „Стихотворения“. Изд. „Български писател“, София, 1973 г., стр. 78.

ОТ БОЙНИТЕ ПОЛЕТА НА БЪЛГАРИЯ

Впечатления на военния кореспондент

който трябваше да броди сред потоци от пролята невинна кръв...“10

И по-нататък...

„А ако не беше бързата намеса на победните български войници, щеше да бъде унищожено цялото население. Бягащите турци нямаха много време, за да покажат „своята храброст“ пред безпомощното население. Друго щеше да бъде, ако българите имаха повече кавалерия, за да противостои на редица злодеяния на башибозуците, та дори и затова да ги разстрелват на местопребителството.“11

Владимир Сис, пражанин, журналист, военен кореспондент, обикновен човек, човек с неподкупна съвест, свидетел на всичко, за което пише, в предговора към следващата си книга „Критичните дни на България. Дневник на военния кореспондент – 1913 г.“ заявява, че я посвещава на българския войник:

„Селиолу, Петра, Лозенград, Бунар Хисар, Люлебургас, Чорлю, Дедеагач,

необходима и в интерес на мира на Балканите и оттам за цяла Европа. Македония, тази страна с вечна анархия, насилие и преврати трябваше да бъде освободена, за да не се обезпокояват напразно съседните държави. В интерес на всяка една от тях беше в нейните съседи да владее мир и порядък. Тъй като турците не само не бях съгласни с този ред, но се опитваха някак да извършат изискваните и нужни от и за Европа реформи, те не само не решаваха, а още повече задълбочаваха анархията на Балканите. Беше необходимо да се появи някой „външен фактор“, който да „даде урок“ на турците относно техните задължения към поданиците им. Освен това населението в съседните царства беше принудено да живее вечно в крайно напрежение, усилявано постоянно от нови и все по-тревожни съобщения за насилие и притеснения в непосредствена близост с хората от тяхната кръв и вяра.“8

Колкото до самата война... Ето думите на Владимир Сис, плод на непосредствените му впечатления. Без коментар...

„Побеждавани след всяка своя крачка, турците напускаха полесражението, оставяйки след себе си опустошения, смърт и изгорени села. Българските войски, където и да отиде, намираха само опожарени места, обезобразени трунове, умиращи селяни, опустошени градини и ниви и разграбени църкви.“9

И по-нататък...

„Трябва да се видят

Владимир Сис в четническа униформа

МАРГАРИТА ПОПОВА:

ДА НЕ УГАСВАТ ТРАКИЙСКИЯТ ДУХ И БЪЛГАРЩИНАТА

До председателя на Съюза на тракийските дружества в България Красимир Премянов е адресирано приветствено писмо на Маргарита Попова, вицепрезидент на Република България. В него се казва:

„Уважаеми г-н Премянов, скъпи наследници на тракийските бежанци, скъпи сънародници,

Благодаря за любезната покана да участвам в Националния събор в село Светлен, посветен на славянството и православието.

Нямам възможност лично да присъствам, но духом съм с вас. Заедно ще си спомним 20 май 1879 г., когато в Светлен намират спасение първите български заселници – бежанци от Беломорска Тракия. Сънародниците ни от Димитовско, Софийско, Гюмюрджинско и Кавалско веднага издигат църква, която наричат „Св. архангел Михаил“. Заедно ще си спомним и годината 1881, когато в селото врати отваря и първото училище, в което преподава го-

лемият български писател и публицист Антон Страшимиров – четник на Яне Сандански, редник в Първата балканска война, военен кореспондент в Междусъюзническата и Първата световна война.

Паметта за миналото е жива в село Светлен благодарение на вас, скъпи потомци на българските бежанци от Беломорието. В гранитния монумент е излято преклонението ви към 51 достойни мъже от Светлен, загинали във войните за национално единение. Паметници възплащават почитта ви и към доброволците от Руско-турската освободителна война – руския писател Всеволод Гаршин, ранен през 1877 г. в боевете край Светлен, както и към погребаните край селото 41 руски войници и офицери, паднали в сраженията през август 1877 година.

През 2005 г. вие издиг-

нахте храма „Св. цар Борис-Михаил Покръстител“ в памет на загиналите руски войници край Светлен. Свидно сътахте красива беломорска етнографска сбирка от автентично носии на беломорските преселници и предмети от ежедневието на тракийските бежанци. Един след друг палите огньовете на народната ни памет, за да не угасват тракийският дух и българщината.

Продължавайте да бъдете защитници и бранители на българския дух и „премъдри светлодатели“, както народът ни нарича Архангел Михаил в молитвите си към него. Днес, повече от всякога, имаме нужда от национално обединение около непреходни ценности и родолюбиви каузи. За да сме достоен народ, който помни миналото си и охранява подстъпите към своето бъдеще.

Поздравявам ви с праз-

■ Председателката на тракийското дружество в Търговище Мария Найденова връчва икона на Цар Борис Покръстител на домакините на събора от с. Светлен.

ника и ви пожелавам сила, вяра и несломима воля! А село Светлен нека ни огрява с нетленния си пламък и с ярката си хубост много години наред.“

До участниците в националния събор, посветен на

славянството и православието бяха изпратени приветствия от Русенската митрополия и от Министерството на образованието и науката, подписано от заместник-министър Вана Кастрева.

В СВЕТЛЕН...

Продължение от 1-ва стр.

Съборът започна с църковна служба в храм „Св. Цар Борис Михаил Покръстител“. По-късно се проведе литийно шествие до паметника на руските войници, загинали в Руско-турската освободителна война. По своята значимост битката дава основание да наричат селото Малката Шипка, за която пишат Всеволод Гаршин и Любомир Милетич. Пред паметника бе отслужена панихида в памет на загиналите войници, и поднесени венци и цветя.

По време на митинга бяха прочетени приветствия до участниците в тракийския събор от Негово светейство патриарх Неофит и от Маргарита Попова – вицепрезидент на Република България. (Приветствията поместваме отделно.)

Присъстващите бяха приветствани от митрополит Наум и от председателя на СТДБ. В своето слово Красимир Премянов благодари на организаторите, че поддържат традицията и подчерта, че тракийци като част от българския народ, са едни от най-големите страдалци, водили борби за освобождението и единението на България. Нещо повече, историята на тракийци ги е направила особено чувствителни и благодарни на руските войници, допринесли за освобождението на България. Председателят на СТДБ акцентира на завещаната от историята необходимост да бъдем единни като народ, обединен от интересите на България и да помним историята, защото само народ, който уважава историята си, има настояще и достойно бъдеще.

■ Деца - най-възторжените участници в събора в с. Светлен.

† НЕОФИТ
ПАТРИАРХ БЪЛГАРСКИ

ДО
УЧАСТНИЦИТЕ В
НАЦИОНАЛНИЯ ТРАКИЙСКИ СЪБОР
С. СВЕТЛЕН, ОБЩИНА ПОПОВО

В годината, в която се навършват 1150 години от покръстването на българския народ имаме радостта да отправим нашето Патриаршеско благословение до всички участници в Националния тракийски събор, който се провежда в с. Светлен, Община Попово. Заедно с това си спомняме и 10-годишнината от освещаването на храма „Св. цар Борис-Михаил Покръстител“, изграден от родолюбивите българи, потомци на бежанците от Беломорска Тракия, в памет на загиналите в епичните боеве при с. Светлен през Руско-турската освободителна война – 1877/1878 г., които съвсем заслужено получават наименованието „Малката Шипка“.

В този празничен ден отправяме и братските си поздравии на Негово Високопреосвещенство Русенския митрополит Наум по случай деня на българския Покръстител и престолния празник на храма „Св. цар Борис-Михаил Покръстител“.

Христос воскрес!

+ Неофит
Патриарх Български

02.05.2015 г.
Гр. София

ИЗБИВАНЕТО НА НАД МИЛИОН АРМЕНЦИ Е ГЕНОЦИД, А НЕ ДРУГО

АНТОН ГИЦОВ

На 24 април българският парламент сътвори нов термин, непризнат в международния лексикон по отношение на геноцида срещу арменците. Представи го като „масово изстребление“.

За масовото физическо унищожение на арменците, както на евреите по време на Втората световна война си има официален термин и той не е никакво „масово изстребление“, а геноцид. Според член 2 от Конвенцията на ООН за преследване и наказване на престъплението геноцид, която е в сила у нас от 1950 г., под „геноцид“ се разбират действията извършени с цел да се унищожат – отчасти или изцяло, една национална, етническа, расова или ре-

лигиозна група като такава.

Причината да не се употреби думата „геноцид“, изтъкната от онези, които измислиха новия термин, е да не си развалим отношенията с Турция, която ни е съседна страна. Тя била направила жестове към нас с износа на месо, когато санкциите срещу Русия ни ударили много.

Срамното и печално в случая е, че историческата истина бива изкривявана поради конюнктурни съображения. А историческата истина си е истина. И тя е, че към края на XIX век в Османската империя живеят близо 2,5 милиона арменци, които се борят за автономия. Преди точно сто години младотурците възприемат арменците като „пета колона“ на Русия (с нея Турция е в състояние на война),

чиято цел е да нарушат териториалната цялост на турската империя. Затова те намират начин да решат „арменския въпрос“, и то по най-жесток и брутален начин.

Главни организатори на арменския геноцид са военния министър на Турция Енвер паша, министърът на вътрешните работи Талят паша и главнокомандващият турските въоръжени сили Джемал паша. Последните двама плащат с живота си за своите престъпления – Талят е убит през 1921 г. в Берлин, а Джемал – в Тифлис през 1922 г. от арменски отмъстители.

Арменският геноцид е признат от Европейския парламент и от много страни в света, между тях Канада, Австралия, Франция, Белгия, Ватикана, Швеция,

Швейцария и дори Комисията по външни отношения на Сената и на Конгреса на САЩ, както и от 42 от петдесетте американски щата. Признат е и от Гърция, която за разлика от България не се притеснява, че приемането на историческата истина ще развали отношенията ѝ с Турция. Ала геноцидът против арменците ще остане непризнат от България, докато не бъде наречен някой ден на Народното събрание с истинското му име. (в. „Преса“)

* Б.р. – Турция си позволи да възроптае дори против тази мъглява „дипломатична“ формулировка.

Още прочетено:

„Замаяната на термина „арменски геноцид“ с „масово из-

стребление на арменците“... е абсолютен nonsens. Но одобренето на редактирания текст от 157 депутати срещу 36 „против“ все пак е малка победа на историческата истина. (в. „Нова зора“)

„Изключително нагло бе поведението на ДПС в парламента, когато по време на едноминутното мълчание депутатите станаха и напуснаха залата. Толкова съм обиден, че съм не ме лови.“ (Хайгашиод Агасян пред в. „Марица“)

„Непризнаването на Геноцида над арменците е омаловажаване и на горчивата историческа съдба на българите от Одринска Тракия.“ (Любен Дилов-син)

„Българският позор – 102 години мълчим за клането на тракийци“ (в. „Нов живот“).

БОЖАНА БОГДАНОВА

В ранната утрин потопи на тракийски и малоазийски бежанци се събрахме пред паметниците на тракийските войводи с венци и цветя. В храм „Свети Георги“ свещички запалихме и направихме панихида със жито, вино, вода и прусурки за „Бог да ги прости“. В Културния дом с питка, шарена сол и здравец ни посрещнаха девойки в тракийски носии. Изложбите „Завръщане към корените“, „20 години Тракийско дружество „Яни Попов“ – гр. Созопол“ и „От сърчните ръце на тракийката“ привличаха като магнит хората. Залата сякаш малка бе всички дошли да побере. Със слово откри срещата Красимир Премянов, с най-високото отличие – златен медал „Капитан Петко войвода“ с лента награди Панайот Рейзи, кмет на Созопол, и Гено Пухов, председател на тракийско дружество. Отличията на СТДБ, медали и грамоти получиха потомци на тракийски бежанци. Гено Пухов продължи. Гостите получи

Събира ни Созопол...

по една „бохча“, пълна с документи от някога и до сега, говорещи все за съдбата на дедите ни.

Гората на сцената погледите върху себе си спря, а възстановката за бягащите от ада от Манастир и Сачанли очите на всички със сълзи наля. Минута мълчание... Със старите тракийски песни и хора, стихове, посветени на предците ни, сякаш залата отново зашумя и оживя. Няколко пъти изпълненията от

спектакля „Завръщане към корените“ вдигаха залата на крака. И Мъдростта и Младостта се бяха сбрали тук, а децата чрез своите есета за дедите, за отминалото време, със своето любопитство за Тракия и Мала Азия ни накараха да повярваме и с притаен дъх да казваме: Не сте забравени тракийци и малоазийци! Помним ви!

Надеждата е крепила тракийските бежанци до сетния им дъх. Че ще се

завърнат там в родния си дом, родната земя, при изоставените си принудително пеленачета, при непогребаните си деца, бащи, майки, братя и сестри. Жените забулени неизменно с черните чембери, с дълбоките и тъжни очи, в душата им сякаш събрана цялата болка на света, мъжете мълчаливи, замислени, приведени, чакащи... Така и не дочакаха. Отиваха си от този свят с отворени очи. Оставиха ни само спомените за щастливите години в Тракия и адът от преживяното по кървавата диря на похода извървян през 1913–1914 година. Завещаха ни ги... Затова днес на нашата среща ние за пореден път се обърнахме с Обръщение към нашите държавни институции, към Европейския парламент за решаването

на решимия, но нерешен вече толкова години от никое българско правителство Тракийски въпрос.

„Ние ще поддържаме огъня, младите нека го разгарят и на най-младите и на децата по-нататък нека го предават“, това пък бе заръката на по-старите към председателя на Тракийския младежки съюз Тодор Ангелов и към младите потомци на тракийски и малоазийски бежанци.

После на размудка продължихме с много тракийски песни, хора и танци от седенките на нашите деди с толкова много истина и неугасващи следи за техния бит, обичай и радост и мъка, все за живота им отпреди... Танцовите и певческите групи на Созопол и Ивайловград не спряха, а

ние останалите заедно с тях и припяхме на глас и на хорото хващаме се завчас.

На следващия ден в клуба на Тракийско дружество „Яни Попов“ се събрахме. С обособеният към тракийските войводи, с красивите тракийски носии, с кошниците, наредени като мъниста, пълни с цветя и надежда. Живот кипи, отдалече си личи. Усмивките не слизаха от лицата на Гено, Милена, Мара, Павлина, Краси,... списъкът е дълъг..., на всички. С питка, зелник, тракийска баклава посрещнаха ни на часа. Ивайловградчани и созополчани отново запяха песни тракийски и хора тракийски заиграха. Подаръци си размениха и с пожелание за нови срещи се разделиха. Обещахме си, че следващата година „Завръщане към корените“ пак ще има.

В НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ

На 28 февруари Красимир Премянов – председател на Съюза на тракийските дружества в България се среща с г-жа Цеца Цачева – председател на Народното събрание на Република България. По време на срещата бяха обсъдени въпроси, свързани с дейността на СТДБ. Г-жа Цачева засвидетелства положително отношение към тракийската организация и изрази готовност да оказва полезно съдействие на нейните патриотични начинания. Уточни се механизъмът на взаимодействие между двете страни, които изразиха желание да развиват ползотворно сътрудничество.

Поморие. Журито на събора

В ПОМОРИЕ – ТРАКИЙСКИ...

Продължение от 1-а стр.

Председателят на тракийското дружество „Одринска епопея“ Елена Мурджева, главен двигател и организатор на събора, бе щастлива да посреща гостите, сред които бе и председателят на СТДБ Красимир Премянов, който също отправи поздравии към тракийци и пожела успех на участниците в конкурса. На сцената се качиха и гостите от с. Енеджи (Турция) – родното място на тракийските бежанци от Поморие, председателят на Регионалния съвет на тракийските дружества от област Бургас Тодор Ангелов, зам. председателят на Общински съвет Поморие Неделчо Стайков, общински съветници и членове на УС на тракийско дружество „Одринска епопея“.

Изпълненията на участниците в конкурсната програма се оценяваха от жури в състав: председател – проф. д-р Стефан Чапкънов, и членове: Калинка Згурова – изтъкната странджанска народна певица,

Илка Димитрова – музикална редакторка в БНР, Димитър Стойков – акордеонист и народен изпълнител и Дора Арбова – музикална педагожка.

Истинско удоволствие бе участието на многобройните млади изпълнители от 1-ва възрастова група от 4 – до 10 години и от 2-ра възрастова група – от 10

– до 18 години. Изпълненията им бяха свързани с покровителя на града – св. Георги, с труда на хората, който носи берекет и благополучие, който ражда любов, и създава челяд.

Пролетните, гергьовските песни, танци и свирни докоснаха присъстващите до магията на Тракия.

ПРЕДСТОЯЩО

СПАСОВДЕН – НА „БАКАДЖИЦИТЕ“

Единайстият национален тракийски християнски събор „Спасовден“ ще се състои на 21 май т.г. в местността „Бакаджиците“ край Ямбол. Той се организира от съюза на тракийските дружества в България, Община Ямбол и дружество „Тракия“ – Ямбол. Празникът ще започне в 9 часа с концерт на певческите и танцови състави от страната. В 11 часа ще има водосвет. Концертната програма ще продължи до 16 часа. Повече информация на тел. 046/66 35 40.

В ОДРИН...

Продължение от 1-а стр.

В словото си на откриването на Дванайстия национален тракийски събор в двора на българската църква „Св.Георги“ председателят на СТДБ Красимир Премянов акцентира на значимостта на събора, като подчерта, че обичаите, които тракийските българи тачат и уважават, са важни за запазването на православната традиция и българския национален дух в този край.

Тракийското дружество „Георги Сапунаров“ и народно читалище „Тракия – 2008“ – град Хасково се бяха постарали програмата да приляга на голям празник, какъвто е Гергьовден. Фолклорната група „Тракийска дъга“ с ръководител Милка Хъркова изпълни песни, които докоснаха сърцата и душите на дошлите на събора. Приятна изненада поднесоха и децата от Младежкия център в Хасково с ръководител г-жа Арнаудова, които бяха подготвили сценка и хора, изпълнявани преди много, много години по нашите селища.

Участниците в събора поднесоха венци и цветя на паметника на екзарх Антим Първи в двора на църквата „Св.Константин и Елена“.

„ДУША НА ДРУГ ЧОВЕК“ —

НОВИЯТ РОМАН НА НИКОЛА ИНДЖОВ

АНЖЕЛА ДИМЧЕВА

В модерната напоследък арт зона на Столичната библиотека – дискуссионния клуб „Благодатният четвъртък“ – на 7 май беше представен новият роман на Никола Инджов „Душа на друг човек“ (2015), дело на ИК „Синева“.

Събитието се водеше от писателя Калин Терзийски, не само хитов автор през последните 5-6 години, но и един от организаторите на проекта „Благодатният четвъртък“, както и близък приятел на Инджов.

В импровизираният си експозе, поднесено със завидна артистичност и дар слово, Калин Терзийски откри най-значимите моменти в идеята и реализацията на тази книга, като даже успя да направи препратки към Дан Браун, фолклора или литературата на мистификацията: „Този ден за мен наистина е благодатен! Имам една свръхлична причина – че ще представя една книга на Никола Инджов – надявам се, че това няма да е неговата последна книга по принцип, защото той е дълъжен да пише още книги... Това е една голяма книга! Тя не е направена, за да ни се хареса, а е създадена, за да промени живота ни. Книгата е много силна, с огромно въздействие, в нея се крие огромен заряд! Бележките на писателя вървят успоред-

но с действието – текстът просто не може да се чете бързо, защото трябва да се вникне в историческия пласт, в миналото... В наше време е много лесно някой драматичен да влезе в Гугъл и да навърже подобно на Дан Браун един куп глупости, да оплете хитро татари, албигойци, илюминати, евреи

към дебрите на историята следи ни дърпат да навлезем в нея. Важното за мене е, че посланието не е простичко и лесно разгадаемо. То няма да подразни и най-умните сред нас. То не е елементарното „ние спасихме евреите, а турците ни изгони-ха от Беломорска Тракия“. Ако така беше казано, тази

книга нямаше да е добра, тя щеше да е патриотарска. Патриотизмът е мръсна дума, когато не се стараем да погледнем от другата страна. Голямата философия на живота не позволява тесногърдие. Затова върху тази книга има един особен символ: той е комбинация между звездата на Давид, кръста на Христос и полумесец, символ на религията на Мохамед. И те са преплетени в едно на корицата, без да има никаква вражда между тях. Защото най-важното за всички нас е, че ние

сме хора. Нищо друго освен най-светлият хуманизъм няма смисъл на този свят – въпреки религии, роден език, народност... След като видях какви умни книги е написал, Инджов е за мен любим писател и приятел.“

Калин Терзийски се впусна в свободни аналогии в исторически и естетски план, засягайки и политическата демагогия днес.

Никола Инджов навлезе в някои детайли от сюжета на романа и стоящата зад него фактология: „Благода-

■ Никола Инджов с най-малката си внучка Боряна

ря на Калин Терзийски! В този роман има доста документалност... Това е повествование, произлязло с някои главни герои и с някои сходни сюжети от предишните ми романи „Възречени от Манастир“ и „По следите на норвежеца“. Тук съм вложил съществени черти от образа и спомените за баща ми, леля ми, чичо ми, от много други хора с потекло от селото на моя род – Манастир, Гюмюрджинско, Беломорска Тракия. Откликнал съм на немногочислени събития с исторически последици за моите герои, описал съм време, когато тракийците са устоявали на световното насилие над човека и човечеството.“

Никола Инджов цитира епиграфа към романа – своето старо стихотворение „Всекидневие“:

*Все още здравеца ти идва
в съня прозрачен призори
и между проглас и молитва
искри душищата, искри.*

*Все още от предишна рана
върху сърце и по лице
кръвта като кобилка врана
току се вихром понесе.
Все още в тебе екне с тътен
дочут и недочут светът,
мори те сутрин зов поътен,
а вечерта – жена на път.
Все още... Докато най-сетне,
от утрешен простор дошла,
душа на друг човек просветне
в угасващата ти душа.*

„Ще завърша с една моя мисъл, която беше публику-

вана от Анжела Димчева в сп. „Световест“: „Като писател аз написах повече книги, отколкото трябваше, но по-малко, отколкото ми се искаше... Така че оставям края отворен: „сърби“ ме компютърът за нещо ново, дано да успее“ – каза Инджов.

Издателят Христо Георгиев сподели: „От дос-

даря за честта, която Никола Инджов ми оказа, като предостави книгата си аз да я издам.“

За стила на писателя и за очакванията си от новата книга говориха още писателят Валентин Караманчев и литературният изследовател Петко Тотев, Сред почита-

■ Писателите Бойка Асимова и Валентин Караманчев на премиерата на романа

та години се познаваме с Никола Инджов, направихме десетки пътувания заедно... Сбъдна се моята мечта като редактор да редактирам самия Инджов. Искан да ви кажа, че това беше много тежко занимание, той е известен със своя перфекционизъм. Чел съм книгата няколко пъти, най-силно впечатление ми направи неговият дълбок и чист български език, много белетристи би трябвало да му завидват за това. Благо-

телите на Никола Инджов, дошли за представянето, бяха забележани Юлия Цинзова – директор на Столичната Библиотека, обществениците Крум Василев и Румен Сербезов, журналистите Андрей Андреев, Бойка Асимова, Марин Георгиев, Георги Атанасов, Диана Димих, Елена Алекова, Валентин Качев, Милан Миланов, Златимир Коларов, Елисавета Шапкарева, Илеана Стоянова, Валентина Михайлова и др.

■ Калин Терзийски и Никола Инджов

ЖИВОТ СЪС СТРАНДЖА В СЪРЦЕТО

За поета и преводача Николай Бояджиев (1924–2009)
колегите му и днес говорят с чувство на уважение:
бил почтен, с висок морал и творческо перо!

КИРИЛ МОМЧИЛОВ

Роденият в Малко Търново Николай Тодоров Бояджиев е тръгнал на училище в родния си град, завършил гимназия в Бургас, следвал през първите години след Девети септември в Софийския университет – руска и българска филология, за да го видим между първите български аспиранти в Москва. Заедно с Тончо Жечев, Здравко Петров, Николай Парушев и Чавдар Добрев той защитава кандидатска дисертация в областта на теорията на литературата. Прегърнал литературата в младостта си, през целия си съзнателен живот той ще работи всеотдайно за нея.

Като редактор Николай Бояджиев започва във вестник „Българо-съветско единство“ и списанията „Българо-съветска дружба“ и „Млад кооператор“. Повече от двадесет години работи в авторитетното издателство „Народна култура“ – редактор, завеждащ редакция „Поезия“ и главен редактор. Той бе един от основателите през 1974 г. на Съюза на преводачите в България – професионално-творческата организация, която обедини дейците в областта на всички видове превод.

За пръв път Николай Бояджиев печата стихове във вестниците „Бургаски фар“, „Народен фар“ и „Черноморски фронт“. Като поет се изяви в младежкия периодичен печат, а първата му стихосбирка „Песни за смелите“ се появи по книжарниците в далечната 1956 г. Последваха я „Диалектика на сърцето“ (1963), „Човекът с простата професия“ (1967), „Нека не заспива съвестта“ (1968), „В кръга на любовта“ (1984). Признавам си, че не съм специалист да оценявам поезията му, но не мога да не посоча името на големия български поет Христо Радевски, който е бил редактор на сборника „Диалектика на сърцето“ и рецензент на

„В кръга на любовта“.

Николай Бояджиев е автор на литературно-критическия очерк „Николай Хрелков“ (1964), има един сборник с разкази и повест „Съприкосновения с мъката“ (2005), както и сборка от епиграми „Прозрения“ (2009).

Тук ще насоча вниманието на читателите към последната му книга „Ехо от Странджа“ (2005), която излезе в Библиотека „Тракия“ като издание на Съюза на тракийските дружества в България. Заглавието на тази малка книжка само подсказва за какво пише поетът Николай Бояджиев. Авторът сам се изповядва в предговора: „Желанието да съчини нещо „по-голямо“ за родния странджански край ме е вълнувало непрестанно. Започнах да пиша тази поема през 1958 година, но житейски обстоятелства и аспирантура в Москва отложиха осъществяването на идеята. Върнах се отново към нея през 1962 година и работих с прекъсвания в продълже-

ние на 20 години“.

Двадесет години – как ви се струва да носиш темата и да пишеш глава след глава. Авторът виждал първоначално творбата си като патриотично-героична, но след всяко завръщане в родния край, който през годините се променял – бил във възход и падение, изразил в стих не само преклонение то си към подвига на героите, но прокарал и сатирични нотки...

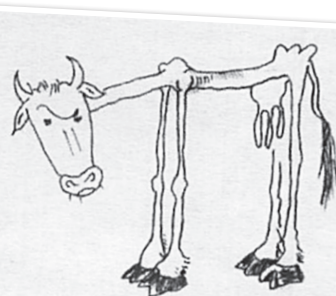
Малко е да твър-

дим, че легендите са подхранвали поетическата душа на Николай Бояджиев. От видяното и чуто, от срещите и разговорите си със странджанци поетът е „изтъкал“ възхвалата си за Странджа планина, за хората, живели и борили се през вековете, отстоявайки българщината.

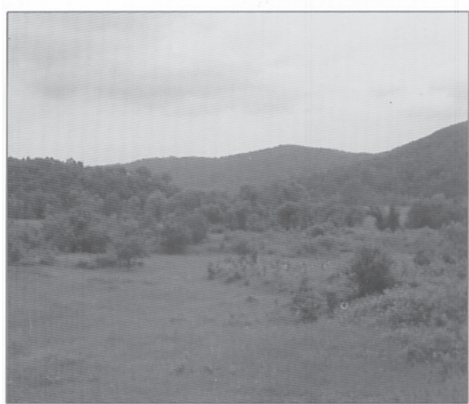
Мой край, видял смъртта на вековете с неразгадани още имена, узнал усърдие-

Действителност

В тази наша бандитска държава
богатият от нищо не се притеснява.
Бедният кротува, накъде да шава,
и без туй го дърпат като дойна крава.

НИКОЛАЙ БОЯДЖИЕВ

ЕХО ОТ СТРАНДЖА

ПЕСЕН ЗА СТРАНДЖА

Кажки какво най-първо в тебе да възпея:
дали хайдушките прославени гори,
или прекрасното, което в тебе зрее
и в погледа на твоите синове искри?

Дали богатствата, които спят зарити
в недрата ти от най-далечни времена,
или потоците звънливи, от които
с неутолима жажда пием ведрина.

Ти със сълзи, с бунтовна кръв си напоена,
а още ивица гранична те дели
на две. При нас снага изправяш възродена,
а там – отсреща – тънеш в робските мъгли.

Но днес за теб, свободна Странджа, да излея
най-вдъхновената си песен искам аз,
да тъне новият задружен труд във нея,
да бликат струите на бодрия ни глас.

Слухът долавя как резачките стоманни,
разбудили дълбоките гори, свистят.
И по шосетата – безкрайни сребърни колани –
с огромни трупи камионите сноват.

А в тиха нощ като съзвездие селата
трептят в далечината с мека светлина.
Отнякъде звънът долита на стадата –
пленияваш ти и нощем както през деня.

И в твоите пропити от легенди пазви
ний днес – потомци на хайдутите - растем.
В сърцата още песните за Индже пазим,
поискай – и за тебе всичко ще дадем.

И ако кървав дим по твойта гръд полazi
и старите гори тревожно забучат –
ще закипи в нас вековната омраза,
тръбите за последен бой ще затръбят
и редом с нас в победния ни път
Вълчан и Индже в боя ще вървят.

1954 г.

то на ръцете
на траките и други племена!
Мой край, хилядолетно разораван
от мирно рало и от кървав меч,
горял си и в падения, и в слава,
но си запазил звучната си реч!
Затуй в дъха на песните ти бликат
скръбта и романтичният копнеж,
и нежността на горската иглика,
и мъдростта, посипана със скреж...
В съня на тъмнината са лежали
богатства от прастари времена.
Но заклинанието разгадали,
разчитат сонди тяхната цена.

След песента „Ясен месец веч изгрява“ на войводата Яни Попов (1878–1954) за безпримерния подвиг и геройската смърт на Пано Ангелов и Никола Равашола на 2 март 1903 г. в село Бръшлян (Сърмашки), Николай Бояджиев се е решил да посвети цяла глава в поемата си, която публикуваме отделно.

Няма спор, че за поета по-лесно е да превежда поезия. Казват още, че преводът на поезия е „пресътворяване“. Такъв ни се струва и Николай Бояджиев, който през десетилетията предложи на любителите на поетическото слово седем книги в библиотека „Световни поети“ на издателство „Народна култура“ избрана лирика и проза от Л. Самойлов и В. Скорбин, А. Рут, М. Луконин, Е. Баратински, Вл. Дагуров, Баруйр Севак, Осип Манделщам, от съвременни кипърски поети. Чет нямат и преводите му на отделни стихотворения от Байрон, Некрасов, Лермонтов, Т. Аргези, от съветските поети – М. Исаковски, Ал. Сурков, Ст. Шчипачов, М. Алигер, М. Дудин, Р. Рождественски, Ев. Евтушенко, А. Вознесенски и др.

За целокупната си литературна дейност тракийският книжовник Николай Бояджиев бе удостоен с орден „Кирил и Методий“ – I степен, и други награди.

Тръпнат в есенния унес на гората
и очакват близкия си край листата.
А аз бързам, бързам... Със зарасли рани
Бальовата къща – в тъжен полумрак,
ме посреща като оцелял ятак.
И събудена от стъпките ми ранни,
одаята буди в паметта си пак
сенките на малобройна чета...

Вън като предателска монета
свети избледнялата луна.
Вътре – Пано дири „Манифеста“
утешителната светлина...
Вън за втори път зове петелът
утрото. А де е куриерът?!...
Равашола, рунтавите вежди
свъсил, през прозорчето поглежда.
Вън, прогонен, млъкнал е петелът.
А накацали върху дуvara,
цеви на аскер в дома се цялят.
Скочил пръв, войводата разтваря
с експлозивен гняв за миг вратата
и бухалката си в двора мята.
Взрив. И към оградата разбита
волята на пет мъже полита.
Но светкавица на залп пресича
риска смел. И рухва Равашола.
А надмогнал зейналата болка,
Пано към риди с луд устрем тича...
Ей крайселската кория.
Любовта сега гнезда там вие.
Но поел от нея глътка сладка,
той на синурата безсилен пада...

Кукурякът край него свежда
розови клепахи –
подранилата надежда
да оплаче...

Винаги борбата жертви взема –
в подвиг делника да извиси.
Но смущава днес и тук проблемът:
делникът ни сее, ни коси,
медоносен кошер не жужи...
И че пушек тук-там още има,
на самотни старци се дължи.

ЙОРДАН НАНЧЕВ ПРЕДСТАВЯ КНИГА ЗА АСЕН ЗЛАТАРОВ

АНЕТА ГЕОРГИЕВА

Асен Златаров.

Тясна се оказа зала „Марица“ на областната администрация в Хасково, за да побере десетките тракийци и граждани на Хасково дошли да присъстват на представянето на книгата на Йордан Нанчев за големия българин, учен и съгражданин проф. д-р

Инициативата за представяне на книгата бе на тракийското дружество „Георги Сапунаров“ и народно читалище „Тракия – 2008“.

Областният управител на Хасково Добри Беливанов откри премиерата, след което д-р Елена Алекова представи книгата „Синът на тоя град“ от Йор-

дан Нанчев.

Учениците от гимназията с преподаване на чужди езици „Проф. д-р Асен Златаров“ изнесоха кратка литературно-музикална програма, а жените от фолклорната група „Тракийска дъга“ с ръководител Милка Хъркова изпяха няколко весели тракийски песни, с което повдигнаха настроението на публиката.

ОБЩО СЪБРАНИЕ НА РАО „ТРАКИЯ“

На 24 април 2015 г. в зала „Капитол“ на Гранд хотел Поморие, се проведе конференция, организирана от РАО „Тракия“, в която участваха над 50 представители на общините, Председателят на Съюза на тракийските дружества в България Красимир Премянов и Антон Киссе – председател на Асоциацията на българите в Украйна и депутат във Върховната рада. В дискусии за настоящето и бъдещето на стратегическото планиране в Югоизточен и Южен централен район се включи и Мариела Червенова – началник отдел „Стратегическо планиране и координация на регионалното развитие в Югоизточен район“ към Министерството на регионалното развитие и благоустройството.

По-късно същия ден беше проведена и сесия на Общото събрание на РАО „Тракия“, в чиито дневен ред бяха включени отчети на ръководните органи на асоциацията, приемане на бюджет и работна програма за 2015 г.

НАШИ АВТОРИ НА „ЮЖНА ПРОЛЕТ“

В програмата на тазгодишните литературни дни „Южна пролет“ бе включено гостуване на трима тракийски автори. В салона на театър „Иван Димов“ бяха представени книгите „Гео Милев и трагиката на националната съдба“ и „Тринакия“ на Иван Гранитски, „Разоренията на македонските българи 1878–1903“ и „Етническото прочистване на българите в Източна и Западна Тракия и Мала Азия (1903–1913–1923)“ от Стоян Райчевски, и „Овньо льо, вакал каматан...“ и „Животописи“ от Тодор Корув. Писателите бяха поздравени и от председателя на тракийското дружество „Георги Сапунаров“ Кирил Сарджев.

СТОЛЕТНИЦАТА НА СЕЛО ИЗВОР

ГИНКА ЧОЛАКОВА

Преди 14 години написах информация, онасложена „Среща на пет поколения“. Тогава се роди най-голямата праправнучка Ани на баба Тодорка. Тогава Тодорка беше на 85 години, а на 18 април т.г. навърши 100 години. това е голяма събитие за нашето село Извор, об-

щина Бургас, тъй като това е първият жител на селото ни доживял до стоте.

Тодорка Димитрова Димитрова е родена на 18 април 1915 г.1 родила е трима сина и една дъщеря, има шест внука, 10 правнука и 6 праправнука. Тя е кротка и добра жена. Нейният девиз беше: „Уважение, доброта и трудолюбие“. Нейните пото-

мци израснаха като добри и уважавани хора. Дъщеря ѝ Мария Кралева е една от най-активните общественици в селото ни. Столетницата бе поздравена от тракийското дружество „Димитър Халачев“ с председател Екатерина Стоянова и от пенсионерския клуб „Златна есен“ с председател Генка Чолакова.

С ТРАКИЙСКАТА ПЕСЕН В ДУШАТА

МИХАИЛ МИХАЙЛОВ

Роса Златева е от сред активните членове на тракийското дружество „Лазар Маджаров“ в Сливен. С нейната дейност е свързано началото на женската фолклорна група „Тракия“ при организацията, поставено през 1992 г. Художествен ръководител на групата е Невена Рафаилова, а организатор – Роса Златева. Тя има важна роля за изграждането на първия репертоар. И така започва активната творческа дейност на певиците от Сливен, чийто връх засега е първата награда и златния медал от фолклорния преглед „Балкан-фолк“ във Велико Търново 2001/2002 г. Тези дни Роса Златева навърши 75 години и по този повод председателят на дружество „Лазар Маджаров“ в Сливен Кирил Киряков ѝ връчи поздравителна грамота, с която упра-

вителният съвет я награждава по случай юбилея и за нейната активна дейност в организацията. Роса Златева получи още много поздравления, подаръци и цветя от членовете на дружеството.

Потомка на тракийски българи от Одринска Тракия Роса Златева отрано прегръща тракийската идея и активно работи за съхраняването на културното наследство на своите родители и деди, както и за неговото разпространение. Сама пее във фолклорната група и помни множество автентични тракийски песни, които изпълнява с удоволствие.

По следите на тракийските корени Роса Златева на два пъти посещава родното място на своята майка Еникьой. Казва: „Работя с жар за тракийската кауза и докато мога ще продължавам, това е зовът на кръвта ми!“

• Братята Иван и Петко Стамболиеви, потомци на тракийци от с. Сачанли, всяка година на Гергьовден въртят чеверме.

Честито!

Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България и редакцията на вестник „Тракия“ поздравяват рождениците на Съюза:

Чл.кор. проф. Васил Костадинов Проданов –

София2.V.1946 г.

Петра Филипова Мечева – Стара Загора...16.V.1931 г.

Гено Тодоров Пухов – Созопол.....23.V.1965 г.

Тодор Димитров Ангелов – Бургас23.V.1977 г.

Михаил Серафимов Стоянов – София26.V.1951 г.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А Печат: Военно издателство ЕООД

Абонирайте се!

Каталожен
номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: чл.-кор. на БАН Васил ПРОДАНОВ, проф. Иван ФИЛЧЕВ, Елена АЛЕКОВА, Никола ИНДЖОВ и Хубен СТЕФАНОВ; Главен редактор: Тодор КОРУЕВ
e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел.02/986 71 26; факс:02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC:STSABGSF
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Валентина АНГЕЛОВА (Бургас) – 0879 545 115; Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/412 12 36, 0886 746 044; Михаил МИХАЙЛОВ (Сливен) – 044/62 48 53; Анета Георгиева (Хасково) - 0894 044 420; Веска Ламбова (Шумен) – 0877 71 85 03; Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40
Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

„...Още по-голям ден Гергьовден...“

СТОЯН РАЙЧЕВСКИ

В странджанските обредни песни много често може да се чуе изразът „голям ден Великден, още по-голям ден Гергьовден“, което на пръв поглед влиза в противоречие с представата за значимостта на празниците според църковния канон. Но ако запитахме обикновения човек в Странджа, който се препитава с овцевъдство или със земеделие, защо според народната песен Гергьовден е по-голям и по-личен ден от Великден, той има своя логичен отговор. Защото Св. Георги е закрилник и патрон на всички овчари и земеделци, каквито са повечето хора в тази южна планина. И трябва да го разберем, тъй като за стопанина, колкото и привързан да е той към учението на своята църква, чудото на Христовото възкресение си остава в сферата на мистиката, докато Св. Георги, закрилникът на всички пастири и земеделци в образа на конник, който убива триглавата ламя, за да потече рогът на изобилието: една река мляко, друга река жито и трета река руйно вино, е някак си по-разбираем и по-близък до неговите грижи, надежди и страхове, а оттам, макар и да не го признава открито – по-близък и повече желан, следователно и „по-голям“, какъвто е той и в песента.

Св. Георги е един от светците войни, защото на иконите него винаги го изобразяват като конник с копие в ръка и най-често, как убива змея. В много от странджанските икони от осемнадесети век Св. Георги е нарисован качил зад гърба си спасената от ламята или от змея мома, облечен в пъстра странджанска носия, а понякога и с корона на глава, което е знак, че спасената е царска дъщеря, защото не и царкостадиновата щерка.

Край Заберново има манастирче „Св. Георги“, изградено върху древно тракийско светилище, в абсидата на което е поставена оброчна плочка на Тракийския херос, намерена в близост до това светилище. Местните хора, вградили оброчната плочка в олтарната страна на параклиса, са били напълно убедени, че изображеният на нея тракийския конник е християнският Св. Георги и я почитат като икона, палят пред нея свещи и кандила. Това не е единственото манастирче, където в Странджа може да се открият реликви от антични предхристиянски култове, адаптирани умело към новата религия, без да се натрапва някакъв религиозен синкретизъм, защото населението тук е много привързано към християнската си вяра и смята себе си за най-ревностни и истински, християни. Няма село в Странджа, което да не е заобико-

лено от параклиси, аязми и свети местности с имената на почти целия пантеон от християнски светци.

Св. Георги си има своите свети места, които на 6 май – събират много гергьовски агнета и много панагируващи.

В някои села, като Пиргопло (днес в Турция), например, веселбите край манастирчето „Св. Георги“ по време на празника не преставали през цялата нощ. На Пиргопловския „Св. Георги“ (също днес в Турция) до Балканската война идвали да празнуват и от селата на цялата Малкотърновска околия. Там ставал и най-големият панаир на Св. Георги в обширната тогава Малкотърновска околия. За панаира на Св. Георги в Пиргопло потегляли още от предната вечер с биволски коли, послани отгоре с най-хубавите тъкани килими. Рогата на биволи бодисвали с черни и бели линии, а на животните бележели по челата с червена боя, ярка като яйцата на Великден. По жеглите закачали шарени кърпи и звънчета с пискули от гъон или от друга трайна материя.

Всяко семейство си води на панаира и гергьовското агне, което то на сутринта ще принесе в жертва на светеца войн – Св. Георги победоносец. Такъв панаир ставал всяка година и в местността Св. Георги южно от Бръшлян на самата днешна българо-турска граница. Докато се стигнело до манастирчето пътят единадесет пъти пресичал река Пателейска, но това не пречело на добре украсените волски коли да се надпреварват на отиване и на връщане, а на качените върху тях да пеят колкото им

глас стига „Черней горо, черней сестро“.

На Гергьовден граматичани отиват на манастирчето „Св. Георги“ в гората край селото. След обяд те се връщат обратно и правят голямо хоро на селското хорище. Като поиграят доволно, всички си тръгват към домовете си, като носят по една дъбова клонка, откършена от дърветата около манастирчето „Св. Георги“ и я забучват над входната врата за здраве.

Според народната вяра на Гергьовден, 6 май, Св. Георги слизал на земята, за да обходи полето и гората и да види как растат посевите, тревата и малките агънца. За посрещането му стопаните се готвят още от предния ден. Вечерта срещу празника стопанката замесва обреден хляб, наречен Гергьовденски колак. Голям и малък. Големият колак е за семейството, а малкият е предназначен за пастирите. Същата вечер всички жени берат зелени клонки от орех, круша, слива, бряст или глог, за да накичат с тях портите на къщите си и всички стопански сгради в своите дворове. В Момина църква портите накичват с благин (вид бодлив храст) и сутринта изкарва животните, като ги подкарват пак с благинова клонка, за да им е благо млякото. Във селата Факия, Горно и Долно Ябълково и др. над зелената поставят и запалени свещи, които оставят да горят до завръщането на добитъка от полето или от гората. Някои домакини наричат от свещите за всеки един от семейството по една и гледат коя от тях ще изгори първа и коя последна. Това е познат от много други обредни практики способ за гадаене кой колкото ще живее. Срещу Гергьовден има и други обредни практики, по които се гадае за продължителността на живота на всеки член от семейството, което идва отново да потвърди голямо значение, отдавано на този празник. В Росен например стопанката остава на покрива върху керемидите да пренощува срещу Гергьовден по един стрък коприва, в Равна гора – бз, а в Зидарово – здравец, за всеки един от семейството и на сутринта гледат какво е тяхното състояние. Появляло стръчче вешае болест или смърт за този, на когото то е било наречено и обратно, свежото стръчче означава здраве и дълъг живот. В Тагарево на къща, където има мома за женене, слагат и стрък от вратика, за да се въртели ергените в селото около момата. Пак през вечерта срещу Гергьовден в Средец наливат мълчана вода в зелена паница и я оставят да престоят цяла нощ вън под звездите. Това било магия против юдите и самодивите, за да не могат да вредят през годината на хората, на добитъка или на посевите.

Рано сутринта на Гергьовден земеделските стопани от северните поли на Странджа наобикалят нивите си, както това правел впрочем и самият Св. Георги според народната вяра, и изтръг-

■ Свети Георги, странджанска икона, 1889 г.

ват по някой плевел от тях. Като пастирски аналог на това символично плевене на нивите от земеделците по същото време може да се посочи запалването от пастирите на жив огън в Малкотърновско и Лозенградско. Овчарите там запалват огън с продължително триене на две липови дървета и през този огън те прекарват стадата си, после ги отвеждат на реката да ги изкъпят. Овчарят също прескача през живия огън заедно с овцете си и се изкъпва с тях в реката. Всичко това той повтаря всеки Гергьовден, за да не боledувало стадото му през годината.

Най-запомнящото за семейството по Гергьовден е приготвянето и яденето на гергьовското агне. За Гергьовден се коли само мъжко бяло агне, най-рано оагнито се. Колят го по изгрев слънце в двора на къщата, на аязмото или на манастирчето, посветено на Св. Георги, и по-рядко край селската църква.

Преди да го заколят, дават на агънца да близне три пъти бучка сол и са изяде зальк хляб. Остатъкът от същата сол после смесват в храната на овцете. На дясното рогче на жертвено агне закрепват лоена свещ и я запалват. Ако това се прави при манастирчето или в църковния двор, пред жертвено животно поставят и иконата на Св. Георги. Стопанинът, преди да заколи агнето, се обръща на изток, кръсти се и го прекадява с тамян. В Българи свалят свещта от рогчето на агнето, преди тя още да е догоряла и опалват с нея на три места вълната над челото му.

На мястото на жертвоприношението е цялото семейство. Кръвта събират в тава, слагат в нея няколко стръка босилек и после я изливат в реката с думите: „Да ни тече мъкът (имането, стоката), както тече водата“, а в Крушевец сипват кръвта от гергьовското агне върху мравуняк, за да се въдели овцете като мравките. Майката или бабата топва пръста си в прясната кръв и бележи с нея кръстен знак или точка по челцата или бузките да децата си и казва: „Нека Св.

Георги да ви донесе здраве и хубост! Станете вакли като агънца и червени като трендафила!“ В Момина черква, Факия и Голямо Буково стопаните натопяват в кръвта от жертвено агне китка босилек, която запазват през годината за лек против разни болести. В повечето села с кръвта от гергьовското агне рисуват кръст над вратата на къщата. Агнето се пече цяло в тава, приготвено да легне на дясната си плешка, с пълнеж от дроб и ориз, а отгоре намазано с тесто и покрито с листа от лапад, круша или дюля.

Докато то се пече във пещта, на хорището се вие весело гергьовденско хоро. Както винаги най-буйни са младите – ергените и момите. Главениците стоят по-накрая със зълвите си и всяка от тях чака да дойде помайчимата, да я накичи с главенишка китка и чак тогава да се хване и тя на хорото. Към обяд камбаната огласява, че агнетата са готови, хорото се пръска и всички отиват по къщите си. Отварят пещите, изваждат печените агнета и цялото село потегля с гайди и тъпани към близкото манастирче, аязма или просто гориста местност, която носи името на Св. Георги. Там избират сенчести дървета и сядат под тях по семейства и родове. На попа, който благославя трапезите една по една, без да пропусне никоя, всяко семейство дава по една агнешка плешка и по един голям хляб. На трапезата е сложено и прясно сирене, и зелен чесън, старо вино и препечена ракия.

След нахранването костите от гергьовденското агне се събират и се закопават в земята или се хвърлят в реката с думите: „Както тече водата, тъй да тече и стоката“. В загорското село Росен, щом жената хвърли в реката костите от гергьовското агне, тя загребва вода от същото място и дава от нея на овцете си, за да не се губело имането от къщата.

Старите овчари гадаят по плешката на гергьовското агне и предсказват по нея за времето през годината, за агненото на овцете, за здраве, за смърт или заболяването на член от семейството и др. Гледа се винаги на дясната плешка. Ако „стъргата“ там е отворена, не е добър знак, защото това показвало, че имането ще се пръсне. Ако по гладката част на костта има трапчинка, това означавало гроб. Ако лопатката просветлява, като я вдигнат срещу слънцето, на добро е, годината ще е светла и т.н.

Въпреки тези прокобавания, които не са от най-подходящите за голям празник, какъвто е Гергьовден, през целия ден се пеят гергьовденски песни и се играят гергьовденски хора. Към залез слънце всички потеглят към селото с песента „Легнала мома в гора зелена“. Момата лежала и заспала. Край нея минал млад овчар със стадото си, който взел да я буди, че скоро щяло дъжд да залети, а тя му отговаря закачливо и много на място: „Ой чобан, чобан, нека да лети, трева да расте, овце да пасат, мляко да дадат.“

Момите и ергените цял ден се люлеят на люлките, издигнати още по Великден, тъй като след Гергьовден те вече се развалят. Млади и стари, мъже и жени се теглят на кантар за здраве. В Бръшлян бабата, т.е. свекървата, вика булката пред стълбата и там я повдига, за да я претегли на ръце, т.е. да провери дали е натезжала, което си е едно от важните задължения за всяка една млада жена.

■ Свети Георги, странджанска икона, 1938 г.